Лукіна Л.Р. Особливості формування лексичної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх учителів польської мови**.** *Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика [Електронний ресурс] : зб. матеріалів XIV Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф*. (м. Умань, 23 листоп. 2023 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Наук.-дослід. лаб. пед. компетентності Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини [та ін.] ; [голов. ред. В. В. Бойченко ; редкол.: О. В. Бялик, О. О. Кравченко, Л. В. Ткачук, В. В. Мартинюк]. – Умань, 2023. С. 141-146.

Ключові слова: лексична компетентність, лексичні навички, лексика, словниковий запас, лексичний мінімум, професійна підготовка, учитель польської мови.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Лексико-граматичний склад будь-якої мови – це її основа. Тому лексична компетентність є невід'ємною складовою іншомовної комунікативної компетентності, метою якої є формування здатності успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого і опосередкованого контактів. Отже, процес вивчення польської мови майбутніми філологами-полоністами має бути спрямований, зокрема, на систематичне накопичення і розширення словникового запас [1, с. 131].

Методичні аспекти формування іншомовної компетентності філологів були предметом дослідження Н. Бориско, Т. Кияка, С. Ніколаєвої, Л. Павлової та ін. Питання навчання лексики вивчали В. Бухбіндер та С. Смоліна. Методика розвитку лексичної компетентності студентів-філологів на основі формування мотиваційної бази навчання розглядалась А. Сіземіною, а поняття «лексична компетентність» на просунутих рівнях володіння іноземними

мовами Ю. Давидовою. Формування професійної лексичної компетентності майбутнього учителя іноземної мови студіювала Т. Андрієнко.

Однак методика формування лексичної компетентності майбутніх учителів польської мови потребує детального дослідження.

Мета дослідження – розглянути питання методики формування лексичної компетентності майбутніх учителів польської мови.

Лексика – це словниковий склад мови; провідний компонент мовленнєвого спілкування; у мовленні взаємодіє з граматикою і фонетикою.

Мінімальною одиницею навчання на лексичному рівні є *лексична одиниця (ЛО).* До розряду лексичних одиниць належать:

– слова (наприклад: *kolacja, miłość, spokój, przyjaciół і т. д.*);

– сталі словосполучення (наприклад: *wygłosić przemówienie, popełnić błąd*);

– фразеологізми (наприклад: *Ja jestem Alfa i Omega, Pierwszy i Ostatni, Początek i Koniec; Głodny jak wilk; Wierny jak pies*);

– клішовані звороти (наприклад: *Czy mogę prosić?*), які підлягають засвоєнню у мовленні в цілісному вигляді.

Метою навчання лексики є формування лексичних навичок чи лексичної компетенції, під якою розуміємо знання і здатність використовувати мовний словниковий запас. Основними складниками ЛК є:

– знання (на рівні: форми (звукової, графічної), значення, вживання);

– лексичні навички мовлення (рецептивні, репродуктивні) [5, с. 13].

Лексичні навички – це навички інтуїтивно-правильного утворення, вживання і розуміння іншомовної лексики на основі мовленнєвих лексичних зв'язків між слухо-мовленнєвомоторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами іноземної мови.

Репродуктивні лексичні навички – навички правильного вживання ЛО активного мінімуму в говорінні та письмі згідно із ситуацією спілкування і метою комунікації.

Рецептивні лексичні навички – навички розпізнавання і розуміння ЛО активного і пасивного мінімумів у процесі читання та аудіювання.

Шкільний словниковий запас включає два види словників:

– реальний (наявний) словник;

– потенційний словник.

Реальний словник поділяється на:

– активний словник, що вживається при говорінні ти письмі;

– пасивний словник, що впізнається і розуміється при читанні та аудіюванні [2, с. 76].

Основою реального словника є відповідно активний лексичний мінімум і пасивний лексичний мінімум.

Активний лексичний мінімум – це той лексичний матеріал, яким учні повинні користуватися для вираження своїх думок в усній та письмовій формі, а також розуміти думки інших людей при аудіюванні та читанні.

Пасивний лексичний мінімум – це та лексика, яку учні мають лише розуміти при сприйманні чужих думок в усній формі (при аудіюванні) та письмовій формі (при читанні).

Реальний словник є основою для формування потенціального словника, який складають ті незнайомі слова, про значення яких читач/слухач може здогадатися при читанні/ аудіюванні.

До потенціального словника належать:

– міжнародні слова, подібні за звучанням і / або написанням та за значенням до слів рідної мови (*rewolucja, historia, pandemia, wirus, Covid-19, kwarantanna*);

– похідні та складні слова, що складаються з відомих учням компонентів (*długopis, pracodawca, cudzoziemiec*);

– нові значення відомих багатозначних слів (*magazyn – журнал, склад; pilot – пілот, пульт*);

– слова, про значення яких учні можуть здогадатися за контекстом (*Ta książka została napisana przez znanego polskiego poetę i pisarza Adama Mickiewicza*).

За даними деяких досліджень, словник, що забезпечує розуміння при читанні та аудіюванні, за рахунок потенціального словника може збільшитися у 5–6 разів.

Відбір лексичних мінімумів проводиться укладачами програм та авторами підручників, які й визначають кількість лексичних одиниць та їх віднесення до активного або пасивного мінімуму. Вчитель має справу лише з результатами відбору, працюючи згідно з вимогами чинної програми та з певним підручником [3, с. 112].

Критерії відбору лексичних мінімумів поділяються на основні та додаткові.

Основними критеріями відбору лексичних мінімумів є такі:

– *сполучуваність,* тобто здатність ЛО поєднуватися з іншими одиницями у мовленні;

– *семантична цінність*, тобто висловлювання за допомогою ЛО важливих понять з різних сфер людської діяльності, у тому числі й тих, що визначені програмою і представлені в конкретному підручнику;

– *стилістична необмеженість* (перевага не надається жодному із стилів мовлення).

У зв'язку з тим, що слів, які відповідають цим критеріям, надзвичайно багато, що перевищує кількісні можливості словника-мінімуму, до них застосовують ще й деякі додаткові критерії відбору лексичного мінімуму:

– частотності;

– багатозначності;

– словотворчої та стройової здатності.

Чим вищі показники слова за цими критеріями, тим цінніші вони для процесу навчання іноземної мови і тим скоріше вони мають бути включені до словника-мінімуму [3, с. 114].

Отже, формування лексичної компетентності є важливою складовою процесу формування іншомовної комунікативної компетентності. Формування лексичної компетентності може здійснюватися безпосередньо або опосередковано. Лексична компетентність може формуватися поетапно, шляхом упровадження у навчальний процес системи вправ у поєднанні зі змістовими і ситуаційними характеристиками комунікативної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Амеліна С. М. Методика формування лексичної компетенції майбутніх філологів. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки, 2014. № 2 (8). С. 131–135.
2. Гембарук А.С. Методика викладання іноземної мови в таблицях і схемах. Методичний посібник. Умань, 2010. 144 с.
3. Кияк Т.Р. Засади викладання іноземних мов в Україні в новітніх умовах (пропозиції науково-методичної комісії МОН України з іноземної філології). *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*, 2009. № 6. С. 111–114.
4. Ніколаєва С. Ю. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: курс лекцій: навч.-метод. посіб. [для студ. мовних спец. осв.- кваліф. рівня «магістр»] / [О.Б. Бігич, Н.Ф. Бориско, Г.Е. Борецька та ін.]; за ред. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2011. 344 с.
5. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*, 2010. № 2. С. 11–17.
6. Seretny A., Lipińska E. ABC metodyki nauczania języka polskiego jako obcego. Kraków: UNIVERSITAS, 2005. 329 s.